

O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS TA'LIM
VAZIRLIGI
JIZZAX DAVLAT PEDAGOGIKA UNIVERSITETI



“MA’NAVIYATSHUNOSLIK ”

fanining o'quv dasturi

Bilim sohasi: 100000 – Gumanitar
Ta'lim sohasi: 110000 – Ta'lim
Ta'lim yo'nalishi 60112100 – Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi

Jizzax - 2022

	Fan/Modul kodi 351MM06	O`quv yili 2022-2023	Semestr 3	ECTS- Kreditlar 6
	Fan/Modul kodi Majburiy	Ta`lim tili O`zbek		Haftadagi dars soatlari 4
1	Fanning nomi	Auditoriya mashg`ulotlari	Mustaqil ta`lim	Jami yuklama
	Ma`naviyatshunoslik	(90 soat) Ma`ruza- 40 Seminar- 50	(90 soat)	(180 soat)
2	<p style="text-align: center;">I. Fanning mazmuni</p> <p>Fanni o`qitishdan maqsad – talabalarga ma`naviyatning mazmun-mohiyati, ma`naviyatshunoslik fanining shakllanish jarayonlari, xalqimizning tarixan boy ma`naviy merosi, ma`naviy-ma`rifiy takomil bosqichlari, milliy ma`naviyatimizning umumbashariy qadriyatlar bilan uyg`unligi, uning o`ziga xos betakror xususiyatlari, inson va jamiyat ma`naviyatini yuksaltirish yo`llari haqida tushunchalar berish, ularning bu boradagi bilimlarini yanada boyitish.</p> <p>Fanning vazifasi – talabalarda mustaqil dunyoqarashni shakllantirish; uzoq o`tmishdan boshlab hozirgi kungacha taraqqiy etib kelayotgan milliy ma`naviyatimiz an`analari va ulrning tadrijiy - tarixiy jarayonlarini o`rgatish orqali talabalardagi milliy ma`naviy qadriyatlarimizni asrab - avaylash tuyg`ularini mustahkamlash;</p> <p>- fanga oid mavzularni amaliyot bilan bog`liq holda o`qitilishini tashkil qilish orqali ma`naviy dunyosi boy, har tomonlama yetuk, komil insonlarni tarbiyalashdan iborat.</p> <p style="text-align: center;">II. ASOSIY NAZARIY QISM (MA`RUZA MASHG`ULOTLARI)</p> <p style="text-align: center;">II.I. Fan tarkibiga quyidagi mavzular kiradi:</p> <p>1-mavzu: “Ma`naviyatshunoslik” fanining obyekti, predmeti va ma`naviyatning jamiyat hayotidagi o`rni</p> <p>“Ma`naviyatshunoslik” fanining predmeti, mavzu doirasi, tarkibi, maqsad va vazifalari. Ma`naviyat tushunchasi, uning mazmun va mohivati. Ma`naviyat-tarixiy hodisa sifatida. Ma`naviyatning jamiyat hayotidagi o`rni. Ma`naviyatning asosiy kategoriyalari.</p> <p>“Ma`naviyatshunoslik” fanining metodologik asosi masalasi. “Ma`naviyatshunoslik" tarixiy-nazariy fan sifatida. Uning ijtimoiy-gumanitar fanlar tizimidagi o`rni.</p> <p>2-mavzu: Ma`naviyatning vujudga kelishi (genezisi) va dastlabki rivojlanish davri. Ma`naviyat tushunchasi: mohiyati, mazmuni, tuzilmasi, namoyon bo`lish shakllari</p> <p>Insonning ijtimoiylashuvi, biologik mavjudotdan sotsial mavjudotga aylanishi - ma`naviyat vujudga kelishining asosiy sababi ekanligi. Ibtidoiy sinkretizm. Ma`naviyatning vujudga kelishi to`grisidagi turli nazariyalar va qarashlar. Ma`naviyat genezisida mehnatning o`rni. Mehnatning tarixiy taqsimotlari va ma`naviyat rivojlanishi. Ma`naviyatning dastlabki rivojlanish bosqichlari ibtidoiy odamning ijtimoiylashuvi, olamni bilish, o`zlikni anglash, ishlab chiqarishda erishgan yutuqlari bilan uzviy bog`liq ekanligi. Aqliy mehnatning jismoniy mehnatdan ajralib chiqishi, ijtimoiy-sinfy, tabaqaviy differensiyalashuvning ma`naviyatga, qadriyatlar va ijtimoiy mo`ljallar tizimiga ta`siri. Ibtidoiy sinkretizmning parchalanishi.</p>			

Ma'naviy hayotda diniy va siyosiy mafkura ta'sirining kuchayishi.

3-mavzu: Ma'naviyat va jamiyat hayoti. Ma'naviyat, madaniyat va sivilizatsiya tushunchalari nisbati.

Sivilizatsiya va madaniyat tushunchalari, ularning ma'naviyat bilan aloqadorligi. Ma'naviyat va madaniyat munosabatlari. Madaniyat tushunchasining mazmun-mohiyati. Madaniyat tavsiflari. Moddiy madaniyat, iste'mol va texnologik madaniyatning ma'naviyatga ta'siri. Elitar madaniyat va ommaviy madaniyat. Ijtimoiy-iqtisodiy soha va ijtimoiy-siyosiy sohalarning mohiyati. Ma'naviyat va iqtisod. Ma'naviyat va siyosat. Ma'naviyat va harbiy soxa. Iqtisodiyot, siyosat va ma'naviyat o'rtasidagi aloqadorlik. Ma'naviyatning ijtimoiy turmushning barcha sohalariga ta'siri. Siyosiy madaniyat tushunchasi. Demokratiya tushunchasining mazmuni. Demokratiya rivojlanishi

4-mavzu: Tafakkurning tarixiy shakllari va ma'naviyat. Ma'naviyat tushunchasiga turli yondashuvlar.

Turli yondashuvlardan kelib chiqqan holda tafakkurning har xil tasniflanishi. Insonning ongi, tafakkuri til (nutq) orqali shakllanishi. Konkret obrazli va mavhum tushunchaviy tafakkur. Tafakkurning ikki tarixiy shakli - asotiriy va ananaviy tafakkur. Asotiriy tafakkur va ibtidoiy jamiyat ma'naviyati. Ananaviy tafakkur va agrar jamiyat ma'naviyati. Ananaviy tafakkur bosqichlari va tamoyillari. Ananaviy tafakkur xususiyatlari. Avtoritar va liberal tafakkur, totalitar va demokratik tafakkur. Ma'naviyat tushunchasiga ratsional va irratsional, diniy va ezoterik yondashuvlar. Ma'naviyat - ijtimoiy hodisa. Ma'naviyat ob'ektivlik va sub'ektivlik birligi. Ma'naviyatda immanentlik va transsendentlik. Ma'naviyatga ilmiy - ratsional yondashuvning turlari: metafizik, pozitivistik, semiotik, dialektik va sinergetik yondashuvlar.

5-mavzu: Ommaviy madaniyat va uning xususiyatlari, ijtimoiy funksiyalari va inson ma'naviyatiga ta'siri, diffuziyasi va interferensiyasi

Ommaviy madaniyat: kelib chiqishi va shakllanishi. Vizual ommaviy madaniyat. Globallashuv va axborot texnologiyalari tez rivojlanayotgan bugungi kunda g'arb ommaviy madaniyati va targ'ibot-tashviqotining "madaniy mustamlakachilik" xurujining kuchayotganligi. Ommaviy madaniyatning globallashuv tendensiyasi va hozirgi zamon sharoitidagi bir qator ijtimoiy vazifalari, funksiyalari. Ommaviy madaniyatning inson hayoti va ma'naviyatiga ziddiyatli ta'siri. Diffuziya va interferensiya tushunchalarining mohiyati. Diffuziya va interferensiya yuksak va ommaviy madaniyatlar o'zaro ta'sirining ikki qarama-qarshi - ijobiy va salbiy tendensiyalari ekanligi. Yuksak va ommaviy madaniyatlarning diffuziyasi va interferensiyasi. Zamonaviy axborot bozori ochiqligini, ommaviy madaniyatning ma'naviy "kolonizatorlik" funksiyasini hisobga olib ta'lim-tarbiya jarayonini muntazam takomillashtirib borish zarurligi.

6-mavzu: Ma'naviyatning me'oriyligi va ijtimoiy funksiyalari

Insonning bioijtimoiy mavjudotga aylanishida ma'naviyatning o'rni. Ijtimoiylashish tushunchasi. Urug'-jamo'a rivojlanishi davomida insonning ijtimoiylashuv darajasi, ma'naviyatning o'sishi. Ma'naviyat inson ijtimoiylashuvining oqibati va ayni paytda omili,

vositasi ekanligi. Ma'naviyatning inson va jamiyat hayotida bajaradigan vazifalari (funksiyalari): eng umumiy, universal va konkret-ijtimoiy vazifalar. Ma'naviyatning me'yoriy xarakteri.

7-mavzu: Milliy ma'naviyatimizning arxaik va ilk zardushtiylik davri (Eng qadimgi davrdan - milodiy IV asrgacha)

Eng qadimgi (arxaik) davr ma'naviyati, uning o'ziga xosligi. Bu bosqich ma'naviyati haqida tasavvurlarimizning unchalik chuqur va yaxlit emasligi. Umumturk asotirlari. Ilk zardushtiylik. "Avesto"ning eng qadimgi qismi "Xata"lar asotirlari. Zardushtiylikning asl vatani haqidagi masala to'g'risida xilma-xil fikrlarning mavjudligi. "Avesto"ga qayta tartib berilishi. "Avesto" mundariyasi. Ma'naviyatimiz ilk bosqichi oxirlaridagi tadriji. Zardushtiylik negizida vujudga kelgan Markaziy Osiyo tamadduni.

8-mavzu. Islomgacha bo'lgan diniy-mafkuraviy plyuralizm bosqichi (Milodgacha IV asr boshlaridan - milodiy VIII asrgacha) va Islom tamaddunining O'rta Osiyoda tarqalishi va gullab-yashnashi (VIII-XIII asr boshlari)

Islomgacha bo'lgan diniy-mafkuraviy plyuralizm bosqichining Iskandar Zulqarnayn istilosidan arablar istilosiga qadar (milodiy VIII asr boshi), taxminan ming yildan sal ko'proq davom etganligi. Iskandarning madaniyatlar rivojiga qo'shgan hissasi. Movarounnahrda islom uzil-kesil VIII asr boshida qaror topganligi. Islom tamaddunining ravnaq topishiga ajdodlarimizning qo'shgan munosib hissalar. Al-Buxoriy, At-Termiziy, An-Nasoiy hadislarini to'plamlari. Kalom ilmi. Uning diniy-nazariy masalalarni aqlga, mantiqqa asoslanib tahlil qilinishi. Kalom ilmini rivojlantirishga munosib hissa qo'shgan ajdodlarimiz: Abu Mansur al-Moturidiy as-Samarqandiy va uning izdoshlari: Abul Mu'in Nasafiy, Najmiddin an Nasafiy ta'limotlari. Fiqh (islom huquqi) ilmi. Uni rivojlantirishga katta xizmat qo'shgan ajdodlarimiz. Tasavvuf. Unda ajdodlarimizning daho zakovati namoyon bo'lishi. Markaziy Osiyoda dunyoviy ilm-fan yuksalishi. Muhammad al-Xorazmiy, Ahmad al-Farg'oni, Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino, ar-Roziy, Ibn Iroq, Ismoil Jurjoniy, Mahmud az-Zamaxshariy, Mahmud Koshg'ariy, Narshaxiy, Bayhaqiy, Syido Nasafiy, Aziziddin Nasafiy, Abu Mansur as-Saolibiy, Rashiduddin Vatvot kabi mutafakkirlarning dunyoviy ilm-fanning rivojida o'rni.

9-mavzu. Amir Temur va temuriylar davrida milliy ma'naviyatimizning qayta uyg'onishi va yuksalishi (XIII asr oxirgi choragi - XVI asr boshlari)

Mo'g'ullarning yurtimizda taxminan bir yarim asr davom etgan istilosidan so'ng XIII asrning 70-yillaridan madaniy-ma'naviy hayot yana asta-sekin jonlana boshlanganligi. Bu davrda ijod qilgan mutafakkirlar. Mo'g'ul istilosi iqtisodiyotimiz va madaniyatimizni vayron etib, ma'naviyatimizni inqirozga uchratsa-da, uning dunyoqarash va e'tiqod asoslarini o'zgartira olmaganligi. Mamlakatimiz, madaniyatimiz va ma'naviyatimiz tarixining eng qudratli, sifat jihatdan yangi davri Temur va temuriylar hukmronligiga to'g'ri kelishi. Temur faoliyatining bosh g'oyasi va amaliy shiori bo'lgan - "Kuch - adolatda" degan hikmatining umuminsoniy ahamiyatga egaligi. Temuriylar davri: uning ziddiyatli yuksalishi. Bu davrda fan, madaniyat, adabiyot va san'atning rivojlanishi. Mirzo Ulugbek, G'iyosiddin Koshiy, Ali Qushchi ilmiy

faoliyati Temuriylar davrida me'morchilik va miniatyura san'ati.

10-mavzu. An'anaviy jamiyatning to'liq qaror topishi va ma'naviyatimizning tanazzul bosqichi (XVI asr ikkinchi yarmi - XIX asr birinchi yarmi)

Islom mamlakatlari, jumladan, bizning yurtimiz qo'lga kiritgan yutuqlarni saqlab qololmaganligi sabablari. Jahonda madaniyat va ma'naviyat sohasida yetakchilik qilgan, buyuk daholarni tarbiyalagan xalqning qoloqlik va jaholat botqog'iga botib qolganligi. An'anaviy jamiyat tushunchasi. Ma'naviyatimizning turg'unlik holatiga tushib qolgani an'anaviy jamiyatning qaror topishiga borib taqalishi. An'anaviy jamiyat va milliy iroda susayishi. An'anaviy jamiyatning moddiy, siyosiy va ma'naviy asoslarini tashkil etgan tushuncha va tuyg'ular.

11-mavzu. Mustamlakachilik va milliy madaniyatimiz rivojidadagi yangi uyg'onish davri bosqichi (XIX asr ikkinchi yarmi - XX asr 20- yillari)

Sovet davri ma'naviyati (XX asr 30-80-yillari) Mustamlakachilikning ikki davri, bu davrlarning o'zaro o'xshash va keskin farq qiladigan tomonlari. XIX asr o'rtalaridan Rossiya imperiyasi O'rta Osiyoni zabt etib, uni o'z mustamlakasiga aylantirishga kirishganligi. XIX asr davomida islom mamlakatlarining deyarli barchasi, Usmonli Turk imperiyasidan tashqari, G'arb mamlakatlarining mustamlakasi yoki yarimmustamlakasiga aylanishi. Turkistonda jadidchilik, ma'rifatparvarlik harakatining yuzaga kelishi va yoyilishi. I.Gaspirali g'oyalari, ularning Behbudiy, Munavvarqori, Avloniy, Fitrat kabi ko'plab ziyolilar tomonidan qo'llab-quvvatlanishi. Sovet davlati siyosati va milliy ma'naviyatimiz rivoji. Sovet tuzumining ma'naviyatimizga ta'siri. Sobiq totalitar tuzum davrida madaniy merosga munosabat mezonlari. Madaniy merosga ilmiy yondashishning universal mezonlari. Mustaqillik davri ma'naviyati shakllanishi va rivojlanishi. Mustaqillik yillaridagi ma'naviy-ma'rifiy sohalaridagi islohotlar.

12-mavzu. Mustaqillik davri ma'naviyati (sentyabr 1991 yil)

Mustaqillik uchun bevosita kurashining (1989-1991) o'zbek tiliga davlat tili maqomi berishdan boshlanishi. Bu yillarda milliy o'zlikni anglashning yangi sifat bosqichiga ko'tarilishi. Milliy tiklanish, jumladan, ma'naviy tiklanish, mustaqillikni mustahkamlashga kirishish. Kommunistik mafkuraning dogmatik, totalitaristik mezonlaridan, prinsiplari va g'oyalariidan voz kechilishi. Mafkuraviy plyuralizmning konstitusiyada mustahkamlanishi. Madaniy merosga munosabatning o'zgarishi. Madaniy merosga munosabatlarining universal va xususiy mezonlari. Milliy tiklanishdan milliy rivojlanishga o'tish va ma'naviy islohotlarning chuqurlashtirilishi. Islohotlar nazariyasi, ma'naviy rivojlanishi va milliy g'oya konsepsiyalarining ijodiy boyitilishi.

13-mavzu: Ma'naviyatga ilmiy yondashuv va tamoyillar mohiyati

Ma'naviyatga yondashuvlar: dunyoviy va diniy nuqtai nazardan yondashish. Ma'naviyatga ilmiy yondashuv, uning shartlari. Ma'naviyat doimiy rivojlanuvchi, jonli jarayon bo'lgani uchun unga dialektik, sinergetik (nochizikli) yondashish zarurligi. Ma'naviyatga gumanizm (insonparvarlik) va demokratiya yoki ularning muqobillari - avtoritarizm va totalitarizm g'oyalariga tayanadigan munosabatlar. XX asrning ikkinchi yarmidan texnokratik

qarashlarning rivojlanishi. Texnokratiya, texnokratik qarashlar. Pragmatizm. Ma'naviyatga pragmatik yondashuv. Sinergetika. Ma'naviyatga sinergetik yondashuv. Inson va jamiyatga, ma'naviyatga ekzistensialistik yondashishlar.

14-mavzu: Ma'naviyatning falsafiy-ontologik mazmuni, gnoseologik asoslari.

Ma'naviyatning falsafiy-ontologik mazmuni. Ma'naviy jarayon, ma'naviy borliq. Borliq tushunchasining mohiyati. Ma'naviy borliqning ijtimoiy hodisaligi, yoki ijtimoiy hodisa ekanlik ma'naviyatning falsafiy - ontologik mazmunini tashkil etishi. Ma'naviyatning universal tamoyillari. Ma'naviyatning paradigmal xususiyatlari. Bilish jarayoni va ma'naviyatning gnoseologik asoslari. Ma'naviyatning bilish jarayoni bilan bog'liqligi. Tafakkur. Bilishning tafakkur bilan bog'liqligi. Tafakkur shakllari.

15-mavzu: Ma'naviyatning praksiologik mazmuni, Ma'naviyatning aksiologik tamoyillari

Praksiologiyaning mazmun va mohiyati. Ma'naviyat jamiyat va inson xayotining barcha soxalariga u yoki bu darajada amaliy ta'sir kursatishi tufayli praksiologik mazmun kasb etishi. Ma'naviyatning praksiologik mazmuni - insonni, jamiyatni va uz-uzini rivojlantirishga safarbar etishi (tarbiya orkali). Aksiologiya, ma'naviyatning aksiologiya mazmuni. Kddriyatlar, ularning mazmun va mohiyati. Kadriyatlarining shakllari va turlari. Ma'naviyatga aksiologik yondashuv. Aksiologik yondashuvning ba'zan mantiqiy-gnoseologik yondashuvga nisbatan ustunlik kipishi. Ilmiy goya va kashfiyotlarning kadriyat ekanligi.

16-mavzu: Ma'naviyat tizimida dinning o'rni. E'tiqod va ma'naviyat. Ma'naviyat va axloq

E'tiqod shaxs dunyoqarashi va ma'naviyati yadrosi sifatida. E'tiqodning mazmunini birinchi galda ilm tashkil qilishi. Ratsional va irratsional ilm. Dunyoviy va diniy ilmlar. E'tiqod tuzilmasining boshqa unsurlari. E'tiqodning tarkibiy qismlari: 1) ilm; 2) ishonch; 3) ixlos; 4) ishq; 5) ideal. E'tiqod tushunchasini tashkil etuvchi omillarning ilmiy va tarbiyaviy ahamiyati. Millat tarbiyasi vatanparvarlikni mustahkamlashning, milliy g'oyani amalga oshirib, yuksak marralarni egallashning muhim sharti va vositasi ekanligi. Din va ma'naviyat. Din - ma'naviyatning konseptual negizi. Dunyokarash tizimida falsafa va din nisbati. Dinda zoxiriy va botiniy jihatlarning mavjudligi. Dinning funksiyalari va vazifalari. Fan va din munosabatlari.

17-mavzu: Ma'naviyat va milliy g'oya, mafkura adabiyot, siyosat, huquq

Ma'naviyatning yaxlit tizim sifatida shakllanishida adabiyot omili. Mifologiya. Adabiyot (bu yerda xalq og'zaki ijodi, folklor) mifologiyaning voqelashgan, yuzaga chiqqan shakli ekanligi. Adabiyot – so'z san'ati. Uning so'z vositasida o'z badiiy obrazlarini yaratishi. Siyosiy madaniyatni yuksaltirish – O'zbekistonda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirishning muhim shartlaridan biri ekanligi. Siyosat va huquq. Ma'naviyat va siyosat, ma'naviyat va siyosat sohalari o'rtasidagi aloqadorlik. Ijtimoiy-siyosiy faollik masalasi hozirgi zamon jamiyatining eng murakkab, ziddiyatli masalalaridan biri ekanligi. Siyosiy muxolifat, uning turlari. Siyosiy arbob, uning ma'naviy qiyofasi. Mafkura, uning nazariy ongning tizimlashtirilgan qismi ekanligi. Ijtimoiy mafkura. Tor mazmundagi va keng mazmundagi mafkura. Mafkuraning muayyan ijtimoiy guruhlarning (tabaqalarning, sinflarning va h.k.) manfaatlarini ifodalaydigan, himoya

qiladigan g`oyalar, shiorlar, fikrlar, qarashlar, nazariyalar, ideallar tizimi ekanligi. Siyosiy mafkura, unda sinfiy-tabaqaviy manfaatlar hamda umummilliy, umuminsoniy manfaatlarining aks etishi. O`zbekistonda davlat mafkurasi o`rnatilmasligi. Davlat maqomining uch asosiy mezonga, tamoyilga tayanishi: 1) umumiylik (hamma uchun birdaylik); 2) majburiylik; 3) qonun bilan mustahkamlanganlik.

18-mavzu: Milliy identlik (ayniyat) va millatlararo munosabatlar madaniyatini yuksaltirish

Milliy tarbiya va millatlararo munosabatlar. Har bir davrda milliy tarbiya va millatlararo munosabatlar masalasining dolzarb bo`lishi. Zamonaviy jamiyatda milliy munosabatlarning ziddiyatli roli. Milliy indentlik va milliy identlik tuyg`usi. Xalq, millat hayotida milliy identlikni tarbiyalash bilan bog`liq muhim vazifalar. Milliy tarbiya va millatlararo munosabatlarni takomillashtirishda sog`lom milliy g`ururni tarbiyalashning ahamiyati. O`zlikni anglash, milliy identlikni tarbiyalashning sog`lom milliy g`ururni tarbiyalash bilan bevosita bog`liqligi. Milliy g`ururni tarbiyalashning ma`naviy omillari va shartlari. Mamlakatimizda millatlararo totuvlik, jipslikni saqlab qolish va mustahkamlash bilan bog`liq vazifalar.

19-mavzu: Erkin inson shaxsini yuksaltirish - ma`naviy tarbiyaning maqsadi. Mehnat tarbiyasi, axloqiy tarbiya, estetik tarbiya, siyosiy va huquqiy tarbiya

Tarbiya tarkibida yana bir birlamchi asos, negiz mavjudligi. Mehnat tarbiyasi tushunchasining mazmun mohiyati. Jismoniy va aqliy mehnat. Mehnat inson ongi, tafakkuri rivojlanishining eng qudratli omili ekanligi. Axloqiy tarbiya tushunchasining mohiyati. Axloqiy tarbiyaning asosiy maqsadi va vazifalari. Yoshlarda erkinlik va mas`uliyat hissini, iroda va tolerantlikni shakllantirishda axloqiy tarbiyaning o`rni. Axloqiy tarbiyaning turli axloqsizliklarga munosabati. Estetik tarbiya - ma`naviy tarbiyaning muhim shakllaridan biri ekanligi. Estetik tarbiyaning asosiy vazifalari. Estetik ehtiyojlar. Estetik tarbiya bosqichlari. Siyosiy va huquqiy tarbiya - ma`naviy tarbiyaning muhim yo`nalishlari va shakllari sifatida. Demokratik davlat va fuqarolik jamiyatini barpo etishda siyosiy va huquqiy tarbiyaga birday e`tibor qaratish zarurligi. Siyosiy tarbiya maqsad va vazifalarining inson siyosiy faolligi va erkinligini yuksaltirish bilan bog`liqligi. Huquqiy tarbiyaning asosiy maqsadi va vazifalari. O`zbekistonda demokratik huquqiy davlat, fuqarolik jamiyatini rivojlantirishda siyosiy va huquqiy tarbiyani mustahkamlash bilan bog`liq vazifalar.

20-mavzu: Milliy ma`naviyat rivojlanish konsepsiyasi: nazariya va amaliyot. O`zbekistonda ma`naviyatni ilmiy o`rganish va rivojlantirish bosqichlari

Mustaqillikning dastlabki yillarida mamlakatimizda ma`naviyatni rivojlantirish konsepsiyasining yaratilish: mavjud sharoitlar va muammolar. Barkamol avlod tushunchasi. Mamlakatimizda barkamol avlod tarbiyasiga qaratilgan islohotlar. Ma`naviyat va milliy istiqloq mafkurasi konsepsiyasini yaratishda O`zbekistonning birinchi Prezidenti I.A. Karimovning tarixiy xizmatlari. Milliy ma`naviyat rivojlanish konsepsiyasini nazariy va amaliy jihatdan boyitishning yangi bosqichi. O`zbekiston Respublikasining "Yoshlarga oid davlat siyosati to`g`risida"gi qonuni. Prezident Shavkat Mirziyoyevning milliy ma`naviyatimizni rivojlantirish buyicha say-harakatlari va amaliy tashabbuslari. Yurtimizda

ma'naviyatni ilmiy o`rganish va rivojlantirishning yangi ikkinchi bosqichi. O`zbekistonni 2017-2021 yillarda rivojlantirish bo`yicha Harakatlar strategiyasi.

IV.SEMINAR MASHG`ULOTLARI BO`YICHA KO`RSATMA VA TAVSIYALAR

Seminar mashg`ulotlar uchun quyidagi mavzular tavsiya etiladi:

1-mavzu: "Ma'naviyatshunoslik" fanining obykti, predmeti va ma'naviyatning jamiyat hayotidagi o`rni (2soat)

Reja:

1. "Ma'naviyatshunoslik" fanining predmeti, mavzu doirasi, tarkibi, maqsad va vazifalari.
2. Ma'naviyatning jamiyat hayotidagi o'rni va asosiy kategoriyalari.
3. "Ma'naviyatshunoslik" fanining metodologik asosi masalasi.
4. "Ma'naviyatshunoslik" tarixiy-nazariy fan sifatida. Uning ijtimoiy-gumanitar fanlar tizimidagi o`rni.

2-mavzu: Ma'naviyatning vujudga kelishi (genezisi) va dastlabki rivojlanish davri.

Ma'naviyat tushunchasi: mohiyati, mazmuni, tuzilmasi, namoyon bo'lish shakllari (2soat)

Reja:

1. Ma'naviyat tushunchasi. Ma'naviyatning vujudga kelishi to`g'risidagi turli nazariyalar va qarashlar.
2. Ibtidoiy sinkretizm. Ibtidoiy sinkretizmning parchalanishi.
3. Ma'naviyatning dastlabki rivojlanish bosqichlari (aqliy mehnatning jismoniy mehnatdan ajralib chiqishi, ijtimoiy-sinfy, tabaqaviy differensiyalashuvning ma'naviyatga, qadriyatlar va ijtimoiy mo`ljallar tizimiga ta`siri.

3-mavzu: Ma'naviyat, madaniyat va sivilizatsiya tushunchalari nisbati (2soat)

Reja:

1. Sivilizatsiya va madaniyat tushunchalari, ularning ma'naviyat bilan aloqadorligi.
2. Madaniyat tavsiflari. Moddiy madaniyat, iste'mol va texnologik madaniyatning ma'naviyatga ta`siri.
3. Elitar madaniyat va ommaviy madaniyat.
4. Ma'naviyatning ijtimoiy turmushning barcha sohalariga ta`siri.
5. Siyosiy madaniyat tushunchasi.

4-mavzu: Tafakkurning tarixiy shakllari va ma'naviyat. Ma'naviyat tushunchasiga turli yondashuvlar (2soat)

Reja:

1. Tafakkurning ikki tarixiy shakli - asotiriy va ananaviy tafakkur.
2. Ananaviy tafakkur bosqichlari, tamoyillari, xususiyatlari.
3. Avtoritar va liberal tafakkur, totalitar va demokratok tafakkur.
4. Ma'naviyat tushunchasiga ratsional va irratsional, diniy va ezoterik yondashuvlar.
5. Ma'naviyatda immanentlik va transsendentlik.
6. Ma'naviyatga ilmiy - ratsional yondashuvning turlari: metafizik, pozitivistik, semiotik, dialektik va sinergetik yondashuvlar.

5-mavzu: Ommaviy madaniyat va uning xususiyatlari, ijtimoiy funksiyalari va inson ma'naviyatiga ta'siri, diffuziyasi va interferensiyasi (2soat)

Reja:

1. Ommaviy madaniyat: kelib chiqishi va shakllanishi. Vizual ommaviy madaniyat.
2. Globallashuv jarayonida "madaniy mustamlakachilik" xurujining kuchayotganligi.
3. Ommaviy madaniyatning inson hayoti va ma'naviyatiga ziddiyatli ta'siri.
4. Diffuziya va interferensiya tushunchalarining mohiyati.
5. Yuksak va ommaviy madaniyatlar o'zaro ta'sirining ikki qarama-qarshi - ijobiy va salbiy tendensiyalari ekanligi.
6. Ommaviy madaniyatning ma'naviy "kolonizatorlik" funksiyasini hisobga olib ta'lim-tarbiya jarayonini muntazam takomillashtirib borish zarurligi.

6-mavzu: Ma'naviyatning me'yoriyligi va ijtimoiy funksiyalari (2soat)

Reja:

1. Insonning bioijtimoiy mavjudotga aylanishida ma'naviyatning o'rni. Ijtimoiylashish tushunchasi.
2. Urug`-jamoat rivojlanishi davomida insonning ijtimoiylashuv darajasi, ma'naviyatining o'sishi.
3. Ma'naviyatning inson va jamiyat hayotida bajaradigan vazifalari (funksiyalari): eng umumiy, universal va konkret-ijtimoiy vazifalar.
4. Ma'naviyatning me'yoriy xarakteri.

7-mavzu: Milliy ma'naviyatimizning arxaik va ilk zardushtiylik davri (Eng qadimgi davrdan - milodiy IV asrgacha) (2soat)

Reja:

1. Eng qadimgi (arxaik) davr ma'naviyati, uning o'ziga xosligi.
2. Umumturk asotirlari. Ilk zardushtiylik. "Avesto"ning eng qadimgi qismi "Xata"lar asotirlari.
3. Zardushtiylikning asl vatani haqidagi masala to'g'risida xilma-xil fikrlarning mavjudligi.
4. "Avesto"ga qayta tartib berilishi. "Avesto" mundarijasi.
5. Zardushtiylik negizida vujudga kelgan Markaziy Osiyo tamadduni.

8-mavzu. Islomgacha bo'lgan diniy-mafkuraviy plyuralizm bosqichi (Milodgacha IV asr boshlaridan - milodiy VIII asrgacha) va Islom tamaddunining O'rta Osiyoda tarqalishi va gullab-yashnashi (VIII-XIII asr boshlari) (4soat)

Reja:

1. Islomgacha bo'lgan diniy-mafkuraviy plyuralizm
2. Islom tamaddunining ravnaq topishi va bu jarayonda ajdodlarimizning qo'shgan munosib hissalarini.
3. Al-Buxoriy, At-Termiziy, An-Naso'iy hadislari to'plamlari.
4. Kalom ilmi. Kalom ilmini rivojlantirishga munosib hissa qo'shgan ajdodlarimiz: Abu

- Mansur al-Moturidiy as-Samarqandiy va uning izdoshlari.
5. Fiqh (islom huquqi) ilmi. Tasavvuf.
 6. Markaziy Osiyoda dunyoviy ilm-fan yuksalishi. Muhammad al- Xorazmiy, Ahmad al-Farg`oniy, Abu Nasr Forobiy, Abu Rayhon Beruniy, Abu Ali ibn Sino, ar-Roziy, Ibn Iroq.
 7. Ismoil Jurjoniy, Mahmud az-Zamaxshariy, Mahmud Koshg`ariy, Narshaxiy, Bayhaqiy, Sayido Nasafiy, Aziziddin Nasafiy, Abu Mansur as-Saolibiy, Rashiduddin Vatvot kabi mutafakkirlarning dunyoviy ilm-fanning rivojidadagi o`rni.

9-mavzu. Amir Temur va temuriylar davrida milliy ma'naviyatimizning qayta uyg'onishi va yuksalishi (XIII asr oxirgi choragi – XVI asr boshlari) (2soat)

Reja:

1. Mo`g`ul istilosi. Uning ma'naviyatimizga salbiy ta'siri, dunyoqarash va e'tiqod asoslarini o`zgartira olmaganligi.
2. Mamlakatimiz, madaniyatimiz va ma'naviyatimiz tarixining eng qudratli, sifat jihatdan yangi davri Temur va temuriylar hukmronligiga to`g`ri kelishi.
3. Temuriylar davri: uning ziddiyatli yuksalishi (fan, madaniyat, adabiyot va san'atning rivojlanishi).
4. Mirzo Ulugbek, G`iyosiddin Koshiy, Ali Qushchi ilmiy faoliyati Temuriylar davrida me'morchilik va miniatyura san'ati.

10-mavzu. An'anaviy jamiyatning to'liq qaror topishi va ma'naviyatimizning tanazzul bosqichi (XVI asr ikkinchi yarmi - XIX asr birinchi yarmi) (2soat)

Reja:

1. An'anaviy jamiyat tushunchasi. Uning ma'naviyatimiz turg'unlik holatiga tushib qolishida ta'siri
2. Islom mamlakatlari, jumladan, bizning yurtimiz qo`lga kiritgan yutuqlarni saqlab qololmaganligi sabablari.
3. An'anaviy jamiyat va milliy iroda susayishi. An'anaviy jamiyatning moddiy, siyosiy va ma'naviy asoslarini tashkil etgan tushuncha va tuyg`ular.

11-mavzu. Mustamlakachilik va milliy madaniyatimiz rivojidadagi yangi uyg'onish davri bosqichi (XIX asr ikkinchi yarmi - XX asr 20- yillari) (2soat)

Reja:

1. Mustamlakachilikning ikki davri, bu davrlarning o`zaro o`xshash va keskin farq qiladigan tomonlari.
2. Turkistonda jadidchilik, ma'rifatparvarlik harakatining yuzaga kelishi va yoyilishi (I.Gaspirali g`oyalari, ularning Behbudiy, Munavvarqori, Avloniy, Fitrat kabi ko`plab ziyolilar tomonidan qo`llab-quvvatlanishi).
3. Sovet tuzumining ma'naviyatimizga ta'siri (XX asr 30-80-yillari) Sovet davlati siyosati va milliy ma'naviyatimiz rivoji.
4. Sobiq totalitar tuzum davrida madaniy merosga munosabat mezonlari.
5. Madaniy merosga ilmiy yondashishning universal mezonlari.

12-mavzu. Mustaqillik davri ma'naviyati (sentyabr 1991 yil) (2soat)

Reja:

1. O'zbek tiliga davlat tili maqomi berilishi.
2. Milliy tiklanish, jumladan, ma'naviy tiklanish, mustaqillikni mustahkamlashga kirishish.
3. Kommunistik mafkuraning dogmatik, totalitaristik mezonlaridan, prinsiplari va g'oyalardan voz kechilishi.
4. Mafkuraviy plyuralizmning konstitusiyada mustahkamlanishi.
5. Madaniy merosga munosabatning o'zgarishi. Madaniy merosga munosabatlarining universal va xususiy mezonlari.
6. Milliy tiklanishdan milliy rivojlanishga o'tish va ma'naviy islohotlarning chuqurlashtirilishi.
7. Islohotlar nazariyasi, ma'naviy rivojlanishi va milliy g'oya konsepsiyalarining ijodiy boyitilishi.

13-mavzu: Ma'naviyatga ilmiy yondashuv va tamoyillar mohiyati (2soat)

Reja:

1. Ma'naviyatga yondashuvlar: dunyoviy va diniy nuqtai nazardan yondashish.
2. Ma'naviyatga ilmiy yondashuv, uning shartlari. (Dialektik, sinergetik (nochizikli) yondashish zarurligi).
3. Ma'naviyatga gumanizm (insonparvarlik) va demokratiya yoki ularning muqobillari - avtoritarizm va totalitarizm g'oyalari tayanadigan munosabatlar.
4. XX asrning ikkinchi yarmidan texnokratik qarashlarning rivojlanishi. Texnokratiya, texnokratik qarashlar.
5. Pragmatizm. Ma'naviyatga pragmatik yondashuv.
6. Sinergetika. Ma'naviyatga sinergetik yondashuv.
7. Inson va jamiyatga, ma'naviyatga ekzistensialistik yondashishlar.

14-mavzu: Ma'naviyatning falsafiy-ontologik mazmuni, gnoseologik asoslari (2soat)

Reja:

1. Ma'naviyatning falsafiy-ontologik mazmuni. Ma'naviy jarayon, ma'naviy borliq.
2. Borliq tushunchasining mohiyati. Ma'naviy borliq- ijtimoiy hodisa (Ijtimoiy hodisa ma'naviyatning falsafiy - ontologik mazmunini tashkil etishi)
3. Ma'naviyatning universal tamoyillari. Ma'naviyatning paradigmal xususiyatlari.
4. Bilish jarayoni va ma'naviyatning gnoseologik asoslari. Ma'naviyatning bilish jarayoni bilan bog'liqligi.
5. Tafakkur. Bilishning tafakkur bilan bog'liqligi. Tafakkur shakllari.

15-mavzu: Ma'naviyatning praksiologik mazmuni, Ma'naviyatning aksiologik tamoyillari (2soat)

Reja:

1. Praksiologiyaning mazmun va mohiyati.
2. Ma'naviyatning praksiologik mazmuni.
3. Aksiologiya, ma'naviyatning aksiologiya mazmuni.
4. Qadriyatlarining shakllari va turlari.

5. Ma'naviyatga aksiologik yondashuv.

16-mavzu: Ma'naviyat tizimida dinning o`rni. E'tiqod va ma'naviyat. Ma'naviyat va axloq (2soat)

Reja:

1. E'tiqod shaxs dunyoqarashi va ma'naviyati yadrosi sifatida.
2. Ratsional va irratsional ilm. Dunyoviy va diniy ilmlar.
3. E'tiqodning tarkibiy qismlari: 1) ilm; 2) ishonch; 3) ixlos; 4) ishq; 5) ideal.
4. E'tiqod tushunchasini tashkil etuvchi omillarning ilmiy va tarbiyaviy ahamiyati.
5. Din va ma'naviyat. Dinda zoxiriy va botiniy jihatlarning mavjudligi.
6. Dinning funksiyalari va vazifalari. Fan va din munosabatlari.

17-mavzu: Ma'naviyat va milliy g`oya, mafkura adabiyot, siyosat, huquq (4soat)

Reja

1. Ma'naviyatning yaxlit tizim sifatida shakllanishida adabiyot omili.
2. Mifologiya. Adabiyot (xalq og`zaki ijodi, folklor) mifologiyaning voqelashgan, yuzaga chiqqan shakli sifatida
3. Adabiyot – so`z san`ati. Uning so`z vositasida o`z badiiy obrazlarini yaratishi.
4. Siyosat va huquq. Siyosiy madaniyatni yuksaltirish – O`zbekistonda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirishning muhim shartlaridan biri ekanligi.
5. Ma'naviyat va siyosat sohalari o`rtasidagi aloqadorlik.
6. Siyosiy muxolifat, uning turlari. Siyosiy arbob, uning ma'naviy qiyofasi.
7. Mafkura, uning nazariy ongning tizimlashtirilgan qismi ekanligi. Ijtimoiy mafkura.
8. Siyosiy mafkura, unda sinfiy-tabaqaviy manfaatlar hamda umummilliy, umuminsoniy manfaatlar aks etishi.
9. O`zbekistonda davlat maqomining uch asosiy mezonga, tamoyilga tayanishi:
1) umumiylik (hamma uchun birdaylik); 2) majburiylik; 3) qonun bilan mustahkamlanganlik.

18-mavzu: Milliy identlik (ayniyat) va millatlararo munosabatlar madaniyatini yuksaltirish (2soat)

Reja:

1. Milliy tarbiya va millatlararo munosabatlar. Har bir davrda milliy tarbiya va millatlararo munosabatlar masalasining dolzarb bo`lishi.
2. Zamonaviy jamiyatda milliy munosabatlarning ziddiyatli roli.
3. Milliy indentlik va milliy identlik tuyg`usi. Xalq, millat hayotida milliy identlikni tarbiyalash bilan bog`liq muhim vazifalar.
4. Milliy tarbiya va millatlararo munosabatlarni takomillashtirishda sog`lom milliy g`ururni tarbiyalashning ahamiyati
5. Milliy g`ururni tarbiyalashning ma'naviy omillari va shartlari.
6. Mamlakatimizda millatlararo totuvlik, jipslikni saqlab qolish va mustahkamlash bilan bog`liq vazifalar.

19-mavzu: Erkin inson shaxsini yuksaltirish - ma'naviy tarbiyaning maqsadi. Mehnat tarbiyasi, axloqiy tarbiya, estetik tarbiya, siyosiy va huquqiy tarbiya (4soat)

Reja:

1. Mehnat tarbiyasi tushunchasining mazmun mohiyati. Jismoniy va aqliy mehnat.
2. Axloqiy tarbiya tushunchasining mohiyati. Axloqiy tarbiyaning asosiy maqsadi va vazifalari.
3. Estetik tarbiya - ma'naviy tarbiyaning muhim shakllaridan biri. Estetik tarbiyaning asosiy vazifalari, bosqichlari va estetik ehtiyojlar.
4. Siyosiy va huquqiy tarbiya - ma'naviy tarbiyaning muhim yo'nalishlari va shakllari sifatida.
5. Huquqiy tarbiyaning asosiy maqsadi va vazifalari. O'zbekistonda demokratik huquqiy davlat, fuqarolik jamiyatini rivojlantirishda siyosiy va huquqiy tarbiyani mustahkamlash bilan bog'liq vazifalar.

20-mavzu: Milliy ma'naviyat rivojlanish konsepsiyasi: nazariya va amaliyot. O'zbekistonda ma'naviyatni ilmiy o'rganish va rivojlantirish bosqichlari

Reja:

1. Mustaqillikning dastlabki yillarida mamlakatimizda ma'naviyatni rivojlantirish konsepsiyasining yaratilish: mavjud sharoitlar va muammolar.
2. Barkamol avlod tushunchasi. Mamlakatimizda barkamol avlod tarbiyasiga qaratilgan islohotlar.
3. Ma'naviyat va milliy istiqloq mafkurasi konsepsiyasini yaratishda O'zbekistonning birinchi Prezidenti I.A. Karimovning tarixiy xizmatlari.
4. Prezident Shavkat Mirziyoyevning milliy ma'naviyatimizni rivojlantirish buyicha say-harakatlari va amaliy tashabbuslari (Yurtimizda ma'naviyatni ilmiy o'rganish va rivojlantirishning yangi ikkinchi bosqichi).
5. O'zbekistonni 2017-2021 yillarda rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi

Seminar mashg'ulotlar multimedia qurilmalari bilan jihozlangan auditoriyada bir akademik guruhga bir professor-o'qituvchi tomonidan o'tkazilishi zarur. Mashg'ulotlar faol va interaktiv usullar yordamida o'tilishi, mos ravishda munosib pedagogik va axborot texnologiyalar qo'llanilishi maqsadga muvofiq.

IV. Mustakil ta'lim va mustaqil ishlar uchun tavsiya etiladigan mavzular:

1. Jamiyat, inson va ma'naviyat: moddiy va ma'naviy hayot mushtarakligi.
2. O'zlikni anglash, milliy o'zlikni anglash tushunchalarining mazmun va mohiyati.
3. Ma'naviyat va o'zlikni anglash.
4. Bugungi kunda "Ma'naviyatshunoslik" faniga ehtiyoj.
5. Taraqqiyotning o'zbek modelida ma'naviyatning o'rni.
6. Ma'naviyat insonning ijtimoiy-madaniy mavjudot sifatidagi mohiyati.
7. Mustaqil taraqqiyotning ma'naviy asoslari.
8. Ma'naviy muhit ma'naviyatning tarkibiy qismi sifatida.
9. Ma'naviyatning vujudga kelishi tugrisidagi turli nazariyalar va qarashlar. Ma'naviyat

tarixida mehnatning o`rni.

11. Ma'naviyatning vujudga kelish va dastlabki rivojlanish bosqichlari.

12. Ma'naviy hayotda diniy va siyosiy mafkura ta'sirining kuchayishi.

13. Iqtisodiyot, siyosat va ma'naviyat o`rtasidagi aloqadorlik.

14. Ma'naviyatning ijtimoiy turmushning barcha sohalariga ta'siri.

15. Demokratiya tushunchasining mohiyati.

16. Jamiyat hayotida urf-odatlar, millatlararo va dinlararo munosabatlarning o`rni.

17. Sivilizatsiya va madaniyat tushunchalarining mazmun va mohiyati, ularning ma'naviyat bilan aloqadorligi.

18. Ma'naviyat va madaniyat munosabatlari.

19. Ommaviy madaniyat - hozirgi zamon sivilizatsiyasining ijtimoiy hayotda voqe bo`lishining, faoliyat ko`rsatishining asosiy shakli.

20. G`arb ilm-fanida ma'naviyat va iqtisodiyot munosabati.

21. Ma'naviyat va iqtisodiyot munosabatlari tizimida mehnatning o`rni.

22. Shark va G`arb mutafakkirlarining inson tabiati to`g`risidagi qarashlari

23. Tafakkur tushunchasining mohiyati.

24. Tafakkur erkinligining inson ma'naviyatiga ta'siri.

25. Asotiriy tafakkur va ibtidoiy jamiyat ma'naviyati.

26. An'anaviy tafakkur va agrar jamiyat ma'naviyati.

27. E'tiqod shaxs dunyokarashi va ma'naviyati yadrosi sifatida.

28. Dunyoviy va diniy ilmlar.

29. E'tiqod tushunchasini tashkil etuvchi omillarning ilmiy va tarbiyaviy ahamiyati.

30. Millat tarbiyasi vatanparvarlikni mustahkamlashning muhim sharti va vositasi.

31. Iroda tushunchasining mazmuni.

32. Iroda va milliy taraqqiyot.

33. O`zbekistonda barkamol avlodni shakllantirish

34. Ommaviy madaniyat, uning inson hayoti va ma'naviyatiga ziddiyatli ta'siri.

35. Insonning bioijtimoiy mavjudotga aylanishida ma'naviyatning o`rni.

36. Ma'naviyatning inson va jamiyat hayotida bajaradigan vazifalari (funksiyalari): eng umumiy, universal va konkret-ijtimoiy vazifalar.
37. Ma'naviyatning rivojlanish qonunlari.
38. Ma'naviyatning asosiy kategoriyalari.
39. Umumbashariy ma'naviy taraqqiyotning asosiy tarixiy bosqichlari.
40. Industrial va postindustrial jamiyat ma'naviyati.
41. Jahon xalqlari ma'naviyatining uzluksiz rivoji.
42. Xalqimiz ma'naviyati tarixiy bosqichlari va xususiyatlari.
43. Eng qadimgi (arxaik) davr ma'naviyati, uning o'ziga xosligi.
44. Zardushtiylik negizida vujudga kelgan Markaziy Osiyo tamadduni.
45. Sharq va G'arb ma'naviyatini payvandlagan mintaqalar.
46. Islom tamaddunini ravnaq topishiga ajdodlarimizning qo'shgan munosib hissalarini.
47. Imom al-Buxoriy to'plagan hadislarning bugungi kundagi ma'rifiy ahamiyati.
48. Kalom ilmi. Kalom ilmini rivojlantirishga munosib hissa qo'shgan ajdodlarimiz.
49. Tasavvuf. Unda ajdodlarimizning daho zakovati namoyon bo'lishi.
50. Temur davridagi allomalar.
51. Temur faoliyatining bosh g'oyasi va amaliy shiori bo'lgan - "Kuch - adolatda" degan hikmatining umuminsoniy ahamiyati.
52. Temuriylar davri: uning ziddiyatli yuksalishi.
53. An'anaviy jamiyat va uning moddiy, siyosiy va ma'naviy asoslarini tashkil etgan tushunchalar va tuyg'ular.
54. Turkistonda jadidchilik ma'rifatparvarlik harakatining yuzaga kelishi va yoyilishi.
55. Sovet davlati siyosati va milliy ma'naviyatimiz rivoji.
56. Sovet tuzumining ma'naviyatimizga ta'siri.
57. Mustaqillik davri ma'naviyati shakllanishi va rivojlanishi.
58. Mustaqillik yillaridagi ma'naviy-ma'rifiy soxalardagi islohotlar.
59. Ma'naviyatning falsafiy-ontologik mazmuni.
60. Ma'naviyatning metodologik mohiyati

61. Bilish jarayoni va ma'naviyatning gnoseologik asoslari.
62. Ma'naviyat va amaliyot munosabatlari. Ma'naviyatning praksiologik xarakteri.
63. Aksiologiya, ma'naviyatning aksiologiya bilan aloqalari.
64. Ijtimoiy va ma'naviy ong.
65. Ilm-fan ijtimoiy ong shakli sifatida ma'naviyatning muhim tarkibiy qismi.
66. Ijtimoiy fanlar va ma'naviyat nisbati.
67. Din va ma'naviyat.
68. Ma'naviyat va axlok.
69. Nafosat - ma'naviyatning birlamchi asoslaridan biri sifatida.
70. San'at - odamlarning vokelikka estetik munosabatini maxsus ifodalaydigan soha sifatida.
71. Ma'naviyatning yaxlit tizim sifatida shakllanishida adabiyot omili.
72. Siyosiy madaniyatni yuksaltirish – O'zbekistonda demokratik islohotlarni yanada chuqurlashtirish va fuqarolik jamiyatini rivojlantirishning muhim shartlaridan biri.
73. Adolatli, insonparvar qonunlar yaratishning ma'naviy mezonlari.
74. Ma'naviyat va mafkura.
75. Ma'naviyat va milliy g'oya.
76. Ekologik madaniyatni oshirishning ma'naviy omillari.
77. Internet va axborot texnologiyalarining inson ma'naviyatiga ta'siri.
78. Globallashuv va ma'naviyat.
79. O'zbekistonda mustaqillik yillarida ma'naviyatni ilmiy o'rganish va rivojlantirish bosqichlari.
80. Ma'naviyat va milliy istiqlol mafkurasi konsepsiyasini yaratishda O'zbekistonning birinchi Prezidenti I.A. Karimovning tarixiy xizmatlari.
81. Prezident Shavkat Mirziyoevning milliy ma'naviyatimizni rivojlantirish konsepsiyasining yangi bosqichidagi ahamiyati.

V. Fan o'qitilishining natijalari (shakllanadigan kompetensiyalar) Fanni o'zlashtirish natijasida talaba:

- ma'naviyatshunoslik fanining predmeti, maqsad va vazifalari;
- mustaqil O'zbekistonda ma'naviyat masalalarining davlat siyosati darajasiga ko'tarilishi va buning sabablari;
- milliy ma'naviyat nazariyasining shakllanishida davlat rahbarining roli;
- milliy g'oya, mafkura va ma'naviyatning uzviyligi to'g'risida bilimga ega bo'lishi;

- O‘zbekiston Respublikasining birinchi Prezidenti I.A.Karimov va O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.M Mirziyoyev asarlarida ma’naviyat nazariyasi umummetodologik asoslarining ishlab chiqilishi;
 - umuminsoniy qadriyatlar va milliy ma’naviyatimizning uyg‘unligi;
 - ijtimoiy fanlar metodologiyasi va milliy ma’naviy meros;
 - milliy ma’naviyatimiz ilmiy-nazariy asoslarining shakllanishi;
 - jahon ilmi va o‘tmish ajdodlarimiz merosida ma’naviyat masalalarining nazariy jihatdan o‘rganilishi;
 - shaxs va millat ma’naviyatining asosiy jihatlari;
 - ma’naviyat va ma’rifat, madaniyat, siyosat va axloqning o‘zaro aloqadorligi,
 - ma’naviyatni shakllantiradigan asosiy mezonlar;
 - jahon madaniyati va milliy mahaviyatimiz rivojining o‘zaro nisbatlari;
 - milliy ma’naviyatimiz takomilining asosiy davrlari;
 - bosh ma’naviy qadriyatlarimiz, ularning ahamiyati;
 - ma’naviyat va millat tarbiyasi;
 - oila ma’naviyati;
 - Vatan tuyg‘usi va fuqarolik mas’uliyati;
 - milliy ma’naviyatimizda xalq hokimiyatchiligiga munosabat;
 - ma’naviyat va ijtimoiy adolat tushunchalari nisbati;
 - globallashuv va axborotlashuv sharoitida ma’naviyatga tahdid va uni bartaraf etish yo‘llari;
 - yosh avlodni ma’naviy jasorat ruhida tarbiyalash vazifalari;
 - mustaqil O‘zbekistonda yosh avlod ma’naviy tarbiyasining dolzarb muammolari;
 - ma’naviy tarbiyani yo‘lga qo‘yishda ziyoli mas’uliyati haqida *bilishi va ulardan foydalana oiishi*;
 - o‘quvchilarga inson hayotida ma’naviyatning o‘rni va ahamiyatini tushuntira olish;
 - mustaqil O‘zbekistonda ma’naviyat masalalarining davlat siyosati darajasiga ko‘tarilishi va buning sabablarini tahlil eta olish;
 - o‘quvchi yoshlarga milliy mahaviyatimizning rivojlanish bosqichlari haqida bilim berish;
 - yosh avlodni umuminsoniy va milliy ma’naviy qadriyatlarimiz ruhida tarbiyalay olish;
 - ma’naviyatni shakllantiradigan asosiy mezonlar mohiyatini anglab yetish;
 - O‘quvchilarda bosh ma’naviy qadriyatlarimizga sodiqlik tuyg‘usini shakllantira olish;
- yosh avlodni ma'naviy jasorat ruhida tarbiyalash *ko'iniknutlariga ega bo'lishi lozim*

VI. Ta’lim texnologiyalari va metodlari:

1. Ma’ruzalar;
2. Interfaol keys-stadilar;
3. Seminarlar (mantikiy fikrlash, tezkor savol-javoblar);
4. Guruxlarda ishlash;
5. Tavdimotlarni kilish;
6. Individual loyixalar;
7. Jamoa bulib ishlash va xikoya kilish uchun loyixalar .

VII. Kreditlarni olish uchun talablar:

Fanga oid nazariy va uslubiy tushunchalarni, bilimlarni to'la o'zlashtirish, tahlil natijalarini to'g'ri aks ettira olish, o'rganilayotgan jarayonlar ha'ida mustaqil mushohada yurita olish va joriy, oraliq nazorati shakllarida berilgan topshiriqlarni bajarish, yakuniy nazorat bo'yicha topshiriqlarni bajarish.

Joriy nazorat. Joriy nazorat semestr davomida seminar mashg'ulotlariga ajratilgan soatlar (juftlik) dan kelib chiqib umumiy 30 ball bilan baholanadi.

Jami seminar mashg'ulotlari bo'yicha o'zlashtirish natijalari 100 ballik tizimda 30 ball bilan baholanadi.

Oraliq nazoratlar. Oraliq nazoratlar semestr davomida ma'ruza mashg'ulotlari o'quv soatidan kelib chiqqan holda 1 marta o'tkaziladi. Oraliq nazorat 100 ballik tizimda 20 ball bilan baholanadi. Oraliq nazorat ishi tarkibida mustaqil ta'lim topshirig'i kiradi.

Oraliq va joriy nazorat uchun ajratilgan ballning 60% ini to'plagan talabalarga yakuniy nazorat topshirishga ruxsat beriladi.

Yakuniy nazorat

Yakuniy nazorat yozma yoki test shaklida o'tkaziladi. Talabaning yakuniy nazoratdagi o'zlashtirishi 100 ballik tizimda 50 ball bilan baholanadi va yakuniy nazorat uchun ajratilgan ballning 60% ini to'plagan talabalar fanni o'zlashtirgan hisoblanadi.

Asosiy adabiyotlar:

1. Ma'naviyat. Asosiy tushunchalar izohli lug'ati. - T.: G'afur G'ulom nashriyoti, 2009 yil.
2. Jumaniyozov X.S., Sobirova M.A., Nigmanova U.B. Globallashuv asoslari. Monografiya. - T.: Navro'z, 2015.
3. Erkaev A. Ma'naviyatshunoslik. Monografiya. 1-2-kitob. - T.:Ma'naviyat, 2018.

Qo'shimcha adabiyotlar:

1. O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasi. T.: O'zbekiston, 2018 yil. (tegishli moddalar)
2. Karimov I.A. Yuksak ma'naviyat - yengilmas kuch. - T.: Ma'naviyat, 2008.
3. Shavkat Mirziyoyev. Milliy taraqqiyot yo'limizni qat'iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko'taramiz. 1 jild. T.:O'zbekiston, 2018 yil. 137-151; 461-496; 504-538 betlar.
4. Shavkat Mirziyoyev. Xalqimizning roziligi bizning faoliyatimizga berilgan eng oliy bahodir. 2-jild. T.: 2018 y. 136-146; 176-221 betlar.
5. Fromm E. Insonning hozirgi holati. //Jahon adabiyoti, 2000, mart.
6. Ismailova Z.I. Ta'limiy ish metodikasi.-T.:2003.
7. Aristotel Poetika, Axloqi kabir.M.Mahmudov tarjimasini. - T.:Yangi asr avlodi, 2004
8. Ziyomuxammedov B. Komillikka eltuvchi kitob. -T.: Turon-iqbol nashriyoti, 2006.
9. E. Fromm. Zdorovoe obshestvo. - M.: Akt, 2006.
10. Zamonaviy dars. / Masul muxarrir Sh. Shomansurov - T.; A. Avloniy nomidagi xalq

ta'limi xodimlarini qayta tayyorlash va malakasini oshirish markaziy instituti, 2007.

11. Ishmuxamedov R., Abduqodirov A., Pardaev A. Ta'limda innovatsion texnologiyalar (ta'lim muassasalari pedagog o'qituvchilari uchun amaliy tavsiyalar). -T.: "Iste'dod" jamg'armasi, 2008. -180 b.

12. Ishmuxamedov P., Abduqodirov A., Pardaev A. Tarbiyada innovatsion texnologiyalar (ta'lim muassasalari pedagog o'qituvchilari uchun amaliy tavsiyalar). -T.: "Iste'dod" jamg'armasi, 2009.-160 b.

13. Alisher Navoiy asarlar to'plami. 6-jild. Xamsa. "Hayrat ul-abror". "Farhod va Shirin". -T.: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 2011.

14. Dosimov .B. Uyg'ongan millat ma'rifati. -T.: "Ma'naviyat", 2011.

15.. Rumi J. Masnaviy.40 rivoyatga sharh. -Toshkent: Navro'z, 2019

16. Sayid Muhammad Xotamiy. Islom tafakkuri tarixi. -Toshkent: Minxoj, 2003

17. Temur tuzuklari. Kitobni nashrga tayyorlovchi. Jumaboy Raximov.- Toshkent: Shodlik nashriyoti.2018

18. O'zbekiston falsafasi tarixi. Aliqulov X. mas'ul muharrir, mualliflar jamoasi. Toshkent: Noshir, 2013

19. Xoja Ahmad Yassaviy - Devoni hikmat. -Toshkent: Navroz, 2018

20. Shermuxamedova N.A. Borliq va rivojlanish falsafasi. -Toshkent: Noshir, 2018

21. Shermuxamedova N.A. Inson falsafasi. Toshkent, Noshir, 2016

22. Shermuxamedova N.A. Diniy fanatizm fenomeni. Uning falsafasi. Toshkent: Noshir. 2016 314-499 betlar.

23. Shermuxamedova N.A. Falsafa -Toshkent: Noshir. 2012. 1207 b.

24. Xoliqov I., Sobirova M., Masharipova G. "Ma'naviyat asoslari" fanini zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish. - T.: TDPU, 2013.

25. Vohidov E. So'z latofati. - T.: "O'zbekiston", 2014.

26. Starr F. Markaziy Osiyoning yangidan kashf etilishi. "Jahon adabiyoti" 2014, may.

27. Retveladze E. Ustozlarning ustozlari. "Ma'naviy hayot", 2014 №2

Internet saytlari:

1. <http://www.tsil.uz>

2. <http://www.norma.uz>

3. <http://www.gov.uz>

4. <http://www.lex.uz>
5. <http://www.lawbook.ru>
6. <http://www.lawlibrary.ru>
7. WWW.Zivonet.uz
8. WWW.edu.uz

Mazkur fan dasturi Toshkent davlat Pedagogika universitetida ishlab chiqilgan va tasdiqlangan fan dasturi asosida tayyorlangan.

Fan/modul uchun mas`ul:

“Falsafa, tarbiya va huquq ta’limi” kafedrasi o`qituvchisi S.A.Pardayeva

Fan bo'yicha kurs ishi. O'quv rejasida mazkur fandan kurs ishi yozish rejalashtirilmagan.